

Vereniging van de Vlaamse Provincies advies inzake het Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het Energiebesluit van 19 november 2010 wat betreft de energiehuisen en de energieleningen

Naar aanleiding van de adviesvraag van de Vlaamse Regering gericht aan de Vereniging van de Vlaamse Provincies.

1. Situering

Door de zesde staathervorming is de bevoegdheid voor het Fonds ter Reductie van de Globale Energiekost (FRGE) overgedragen aan de Gewesten. Het Energiedecreet voorziet in een decretale machtiging waardoor de Vlaamse Regering vanaf 2015 leningen kan verstrekken ter ondersteuning van investeringen in het kader van de bevordering van het rationeel energiegebruik. Dit rationeel energieverbruik wordt mogelijk gemaakt door via energiehuisen leningen aan eindafnemers te verstrekken voor de financiering van investeringen in privéwoningen die dienen als hoofdverblijfplaats of door het rechtstreeks verstrekken van deze leningen aan eindafnemers.

De Vlaamse Regering wijzigt nu principiële haar Energiebesluit. De bepalingen zijn er in hoofdzaak op gericht enerzijds de energielening volledig in te bedden in de Vlaamse regelgeving en aldus de nog geldende besluiten die naar het FRGE verwijzen, op te heffen en anderzijds de beslissingen van de Vlaamse Regering in het kader van de conceptnota 'Zonneplan' en de conceptnota 'Energiearmoedeprogramma' te integreren. Over dit wijzigingsbesluit wordt het advies ingewonnen van de MiNa-raad, de SERV, de VVSG en de VVP; daarna gaat het naar de Raad van State.

2. Bespreking

Het FRGE werd opgericht in 2006. De bedoeling was om via deze gratis (of goedkope) leningen energie-investeringen te stimuleren vooral bij sociale doelgroepen. In die context is ook begeleiding (ontzorging) erg belangrijk. Bij de start waren het vooral stedelijke 'lokale entiteiten' (nu door Vlaanderen 'energiehuisen' genoemd) die het initiatief namen om binnen hun werkingsgebied FRGE-leningen aan te bieden. Er was een zekere vrijheid om lokaal de lijst van mogelijke maatregelen die in aanmerking komen voor deze leningen te bepalen. Belangrijk knelpunt van bij de aanvang was de (tegen)waarborg die door de lokale entiteit moest worden geboden. In de meeste gevallen werd deze waarborg door de betrokken stad of gemeente (of in Limburg door de provincie) mogelijk gemaakt.

Dat was meteen ook een reden waarom er niet overal lokale entiteiten actief werden. Zo ontstond de situatie dat het aanbod van de FRGE-lening in Vlaanderen niet gebiedsdekkend was en in eerste instantie vooral beperkt was tot de grote steden. Later, in 2010, nam Vlaanderen (nog voor de overdracht van de bevoegdheid) deze waarborg voor haar rekening. De begeleidingskost was eveneens

een knelpunt. Vele lokale entiteiten probeerden de kostprijs daarvan te drukken door een combinatie met de bestaande energiescans of ander advies aan particulieren.

Door het actiever worden van lokale besturen op het vlak van klimaat- en energiebeleid, onder meer door de ondertekening van het Burgemeestersconvenant ontstond er een grotere aandacht voor woningrenovatie en gingen de FRGE-leningen op heel wat plaatsen deel uit maken van een bredere strategie. Dit lokale initiatief wordt actief gesteund door de provincies in hun rol van 'territoriaal coördinatoren' voor het Burgemeestersconvenant. Voor heel veel Vlaamse gemeenten werd de Vlaamse energielening zo een belangrijk en onmisbaar instrument in hun lokale klimaatbeleid. In de provincie Limburg ging men het verst en werd, uitgaande van de Vlaamse energielening, een specifieke renovatielening opgestart. Deze is één jaar na de start een groot succes

In 2015 is de bevoegdheid voor het FRGE overgedragen aan het Vlaamse Gewest. Bij de lokale entiteiten zorgde dit in eerste instantie voor veel onrust omdat het niet duidelijk was of en hoe Vlaanderen deze FRGE-leningen verder wou zetten. De bevoegde minister besliste vervolgens om voorlopig verder te werken volgens de oude FRGE-regeling en er werd inhoudelijk weinig of niets gewijzigd aan het systeem. De Vlaamse energielening werd als een nieuw Vlaams aanbod gepromoot. Er werden bovendien inspanningen gedaan om het aanbod gebiedsdekkend te maken in Vlaanderen. In 2016 zou de Vlaamse regering zorgen voor financiële en juridische duidelijkheid en zouden eventuele nieuwe klemtonen worden gelegd.

Nu werd via een wijziging van het Vlaamse Energiebesluit een nieuwe regeling uitgewerkt. Alle verwijzingen naar de oude FRGE-regelingen verdwijnen. De belangrijkste wijzigingen betreffen de energiehuizen, de energieleningen, de vergoedingen en de schuldkwijtschelding.

3. Energiehuizen

De huidige erkenningsvoorwaarden worden hernomen en in een samenwerkingsovereenkomst worden de belangrijkste bepalingen en wederzijdse verplichting opgenomen. Vanaf nu is een afzonderlijke rechtspersoon voor het energiehuis geen vereiste meer. Er geldt een overgangsregeling waarbij de huidige energiehuizen hun erkenning behouden tot aan een nieuwe samenwerkingsovereenkomst, uiterlijk 30 juni 2017.

4. Energieleningen

De financiële stromen en de interestberekeningen worden aangepast en er is sprake van administratieve vereenvoudiging. De voorwaarden worden gewijzigd. Enerzijds is er sprake van een verhoging van het geleende bedrag en verlenging van de looptijd, anderzijds wordt de doelgroep uitgebreid. Opvallend is dat de energielening vanaf 1 januari 2019 enkel nog voor de sociale doelgroep mogelijk is.

Bestaande voorwaarden Vlaamse energielening:

- Maximum 10 000 euro op 5 jaar
- Rentevoet 0% (sociale doelgroep) of 2% (iedereen)
- Minimale doelstelling sociale doelgroep
- Energiebesparende maatregelen (uitgebreide lijst, aan te passen door het energiehuis)

Nieuwe voorwaarden Vlaamse energielening:

- Maximum 15 000 euro op 10 jaar (sociale doelgroep) of 8 jaar (iedereen, tot 1/1/2019)
- Rentevoet 0% (sociale doelgroep) of 2% (iedereen)
- Met mogelijkheid tot korting op de rentevoet door het energiehuis
- Sociale doelgroep uitgebreid tot alle 'beschermden afnemers'
- Geen minimale doelstelling sociale doelgroep, wel inspanningsverplichting
- Lening opengesteld voor niet-commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen (maximum 15 000 euro aan rentevoet 1% op 10 jaar)
- Energiebesparende maatregelen (minister bepaalt de lijst)
- Vanaf 1 januari 2019 enkel nog leningen voor de sociale doelgroep

5. Vergoedingen

De bestaande vergoeding per dossier (4 categorieën) wordt eindelijk geïndexeerd. Ook de vergoeding voor de dossiers van niet-commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen wordt bepaald.

6. Kwijtschelding

De Vlaamse waarborgregeling die sinds 2010 van toepassing was voor de FRGE-leningen wordt omgezet in een mogelijkheid tot kwijtschelding. Tegelijk krijgen de energiehuizen via de nieuwe regeling meer rechtszekerheid. Voor de leningen aan niet-commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen wordt er geen mogelijkheid tot kwijtschelding voorzien.

7. Evaluatie

Globaal kan men stellen dat de Vlaamse regering met de wijziging van het Energiebesluit zorgt voor een **helderder juridisch en financieel kader** voor de organisatie van de Vlaamse energielening door de lokale Energiehuizen. Bovendien wordt **de administratieve last verlaagd** en zijn er een aantal positieve wijzigingen van de voorwaarden.

- ✓ **Helder juridisch en financieel kader**
- ✓ **Administratieve last wordt verlaagd**

De vergoeding per dossier wordt eindelijk geïndexeerd maar blijft volgens verschillende Energiehuizen **(te) laag** om een echte degelijke begeleiding voor de sociale doelgroep mogelijk te maken. Nochtans is het juist **die begeleiding** die het succes bepaalt. Zeker indien men onder meer via een hoger leningbedrag een meer integrale en doorgedreven renovatie van woningen mogelijk wil maken.

- ✓ **Vergoeding per dossier te laag voor een degelijke begeleiding.**

Dat blijkt zeker uit de ervaring in de provincie Limburg waar Duwolim als Energiehuis voor het hele provinciale grondgebied een erg hoog aandeel aan doelgroepdossiers realiseert en partner is voor de provinciale renovatielening. Zij slagen er in de financiering van hun werking rond te krijgen door erg efficiënt te werken en de toeleiding zo goed mogelijk te organiseren gebruik makend van een sterke communicatie door de provinciale partners en door steden en gemeenten.

Een ander voorbeeld is de brede werking van de Kyotomobiel in het Pajottenland¹. Dit project zorgt niet alleen voor een grondige A tot Z begeleiding, maar ook in de toeleiding naar het Woonpunt en de sensibilisering.

Een ander mogelijk knelpunt is **de opvolging van de afbetalingen** gedurende de langere looptijd van de lening. Zijn de gevolgen hiervan en dus de mogelijke tijdsbesteding (en de daaraan verbonden personeelskosten) voldoende ingeschat? De vergoeding is in elk geval niet aangepast aan een langere looptijd van de leningen.

✓ **Opvolging afbetalingen: tijdsbesteding, personeelskost**

De Vlaamse energielening wordt aangepast aan een aantal verwachtingen, zowel vanuit het lokale niveau en vanuit de Energiehuizen, als van de Vlaamse overheid zelf. Er is **een hoger leningsbedrag** mogelijk waardoor uitgebreidere energie-investeringen mogelijk zijn. De looptijd wordt tegelijk verlengd waardoor het (hogere) leningsbedrag ook haalbaar blijft voor de ontlener. Tegelijkertijd wordt **de doelgroep uitgebreid**. Wat de sociale doelgroep betreft is de uitbreiding minimaal, maar ze zorgt wel voor meer eenvoud in de regelgeving.

Jammer is dat de Vlaamse **regering niet kiest voor eenvoud, maar het systeem met deze aanpassing ook complexer en ingewikkelder maakt**. Waarom kiest men plots voor drie in de plaats van twee rentevoeten, waarom kiest men voor drie in de plaats van twee looptijden?

✓ **Systeem wordt complexer en ingewikkelder met bovenstaande aanpassing**

Positief is dat **Energiehuizen via eigen middelen een korting mogen** geven op de **gehanteerde rentevoet**. Dit is enkel relevant voor de leningen aan de niet-doelgroep en de niet-commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen. Dit gebeurt nu al in sommige gemeenten die een rentesubsidie toekennen aan de niet-doelgroep.

Het leningsbedrag blijft al bij al bescheiden. Indien men een echte grondige energie-renovatie van een woning wil realiseren is er niet echt een verschil tussen 10 000 en 15 000 euro. De Limburgse renovatielening maakt bijvoorbeeld een bijkomende lening van 30 000 euro mogelijk waardoor de bouwheer (via één aanvraag) over een budget van 40 000 euro beschikt voor zijn renovatieproject met renovatiebegeleiding. Dat komt al dicht in de buurt van wat een doorsnee woningrenovatie kost.

✓ **Te bescheiden leningsbedrag**

Dat de **lening nu ook mogelijk wordt voor niet-commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen** is positief te noemen. In heel wat gemeenten is men op zoek naar oplossingen voor energievervlindende verenigingslokalen, parochiezalen en gelijkaardige gebouwen. De **begeleiding van deze projecten verschilt echter grondig van de huidige dossiers**. De vraag is of de huidige Energiehuizen deze projecten zullen kunnen en willen aanpakken. **De provinciale steunpunten DUBO** kunnen hier zeker een rol spelen bij de begeleiding van niet commerciële instellingen en vennootschappen.

¹ <http://www.vlaamsbrabant.be/wonen-milieu/milieu-en-natuur/vlaams-brabant-klimaatneutraal/klimaatprojecten/nieuws-kyoto-in-de-wijk-30-05-2016.jsp>

- ✓ **De provinciale steunpunten DUBO kunnen zeker een rol spelen bij de begeleiding van niet commerciële instellingen en vennootschappen.**

Tenslotte is er **de opvallende beslissing om vanaf 1 januari 2019 de Vlaamse energielening enkel mogelijk te maken voor de sociale doelgroep**. Dat is volgens de Vlaamse provincies een erg negatieve keuze. Volgens onze informatie zou op deze manier 80% van de activiteiten van de energiehuizen wegvallen, maar ze blijven wel 10 jaar verantwoordelijk voor de opvolging van de lopende dossiers. De vraag is of als gevolg van deze beslissing niet erg veel energiehuizen zullen afhaken omdat ze slechts een beperkte werking overhouden (mensen zullen moeten afvloeien, opgebouwde expertise verdwijnt...), maar wel veel verantwoordelijkheid blijven behouden zonder een aangepaste vergoeding. Laat de energielening dus zowel verder lopen voor burgers, niet-commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen.

- ✓ **Laat de energielening dus zowel verder lopen voor burgers, niet-commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen.**

Zo bereikt de Vlaamse regering het omgekeerde van wat ze wenst, namelijk dat de lening niet meer gebiedsdekkend zal worden aangeboden. Dat terwijl de Vlaamse overheid net op zoek is naar hefboomen om de klimaatdoelstellingen voor wat betreft het woningpatrimonium te kunnen realiseren en iedereen het er over eens is dat de Vlaamse energielening in combinatie met de begeleiding daarvoor een erg performant instrument is (cfr. renovatiepact).

Lokaal worden erg veel inspanningen gedaan om woningrenovatie actief te promoten. Voor heel veel lokale actoren, steden en gemeenten is de Vlaamse energielening een van de belangrijke instrumenten die hiervoor momenteel worden ingezet, onder meer in het kader van het lokale klimaatbeleid (Burgemeestersconvenant) . Niet de lening op zich, maar vooral het daaraan gekoppeld advies en de begeleiding die wordt geboden overtuigt veel bouwheren om in hun woning te investeren, deze energiezuiniger te maken en zo mee de klimaatdoelstellingen van de Vlaamse overheid te realiseren. **Door het wegvallen van de 'gewone' doelgroep verliest men ook het meeneemeffect en mogen we verwachten dat het aantal dossier bij de 'sociale doelgroep' eveneens zal dalen.** Ook het steeds toenemende aantal collectieve renovatieprojecten zal moeilijker lopen door het wegvallen van dit interessante instrument.

- ✓ **Door het wegvallen van de 'gewone' doelgroep verliest men ook het meeneemeffect en mogen we verwachten dat het aantal dossier bij de 'sociale doelgroep' eveneens zal dalen.**

Voor de Vlaamse provincies is het stopzetten van de energielening voor de niet-doelgroep is tragisch. Men geeft de lokale actoren (energiehuizen, steden en gemeenten) op deze manier niet de kans om een degelijk langetermijnbeleid te voeren. Dat is nochtans heel erg nodig indien we het totale woningpatrimonium grondig willen renoveren.

8. Samenvattend advies

De Vlaamse provincies staan positief ten opzichte van de aanpassingen van de Vlaamse Energielening maar vragen:

- **Voldoende aandacht voor de situatie en rol van de energiehuizen. De Vlaamse provincies willen en kunnen samenwerken met sterke bovenlokale energiehuizen die zij een rol kunnen geven in het provinciale en (boven) lokale klimaatbeleid en die nauw samenwerken met de provinciale steunpunten duurzaam bouwen.**
- **Een hogere dossiervergoeding voor de energiehuizen, bovenop de indexering en aangepast aan de gewijzigde voorwaarden. Als eerste stap vragen we een evaluatie van de financiering van de lokale energiehuizen één jaar na de invoering van de nieuwe maatregelen om na te gaan of de geïndexeerde vergoeding volstaat in de context van de nieuwe en aangepaste voorwaarden.**
- **Een vereenvoudiging van de voorwaarden, dat wil zeggen twee in plaats van drie verschillende rentevoeten en looptijden.**
- **Een aanzienlijke verhoging van het totale leningsbedrag die meer in verhouding staat tot de gemiddelde renovatiekost van een woning.**
- **Het behoud van de Vlaamse Energielening voor alle burgers, niet-commerciële instellingen en coöperatieve vennootschappen ook na 2018 als een belangrijk instrument in het lokale en Vlaamse energie- en klimaatbeleid.**